

Henrich Amand Wüstenberg

**Fasces Rectoris Magnifici, quas a. d. 1. Calend. Maii in Alma Varniaca
suscipiebat, Viro Magnifico ... Matthiae Benoni Hering, Iur. Vtr. Doct. in incluta
Rostoch. Academia ... Avvncvlo Omni Pietatis Cvltv Proseqvendo, Gratvlatvr, Et
De Pvrgatione Vvlgari Ivre Canonico Reprobata Moribvs Clericorvm Comprobata
carptim edisserit**

Sedini: Typis Ioh. Frid. Spiegelii, [1737?]

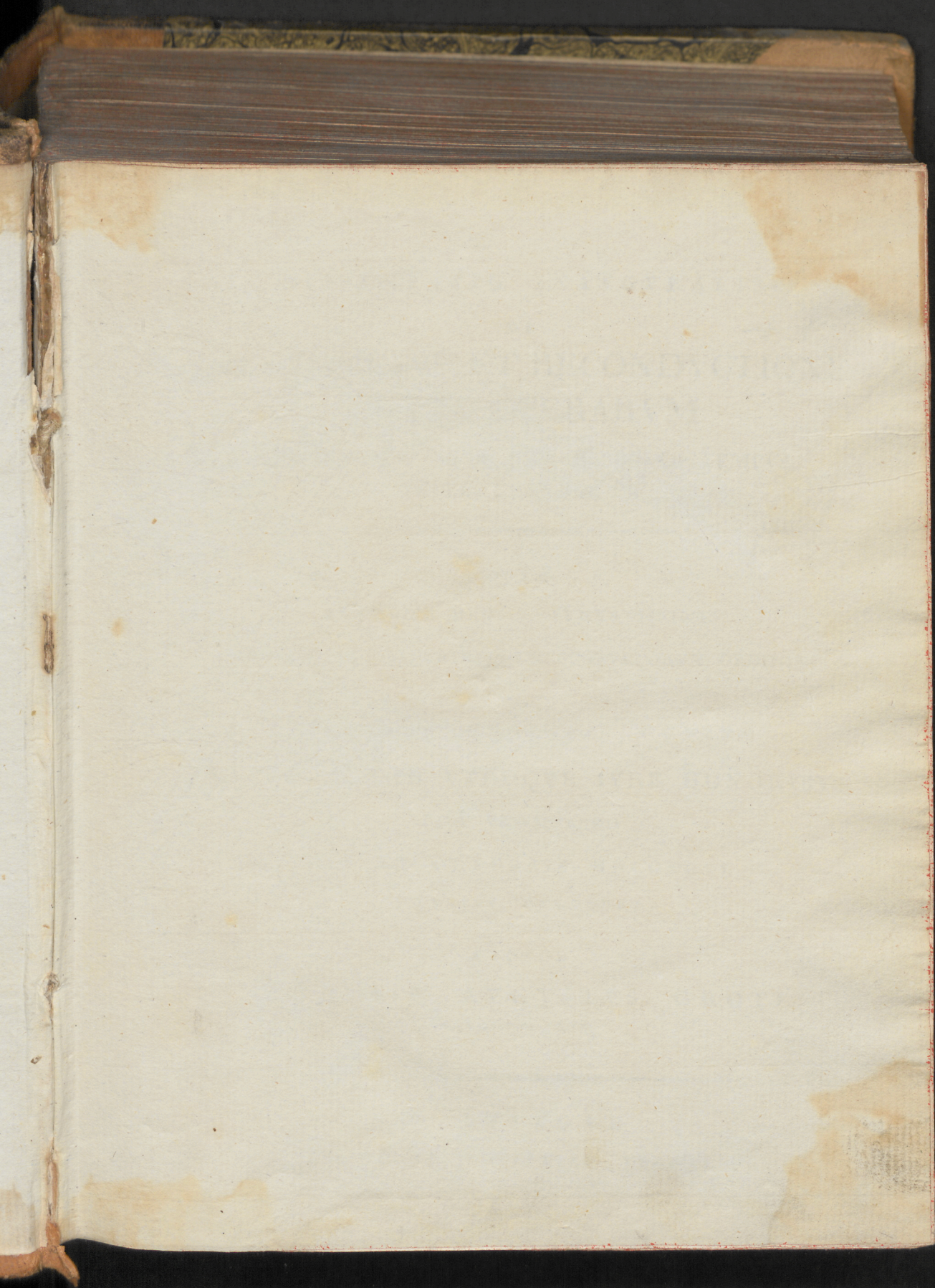
<https://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1859338232>

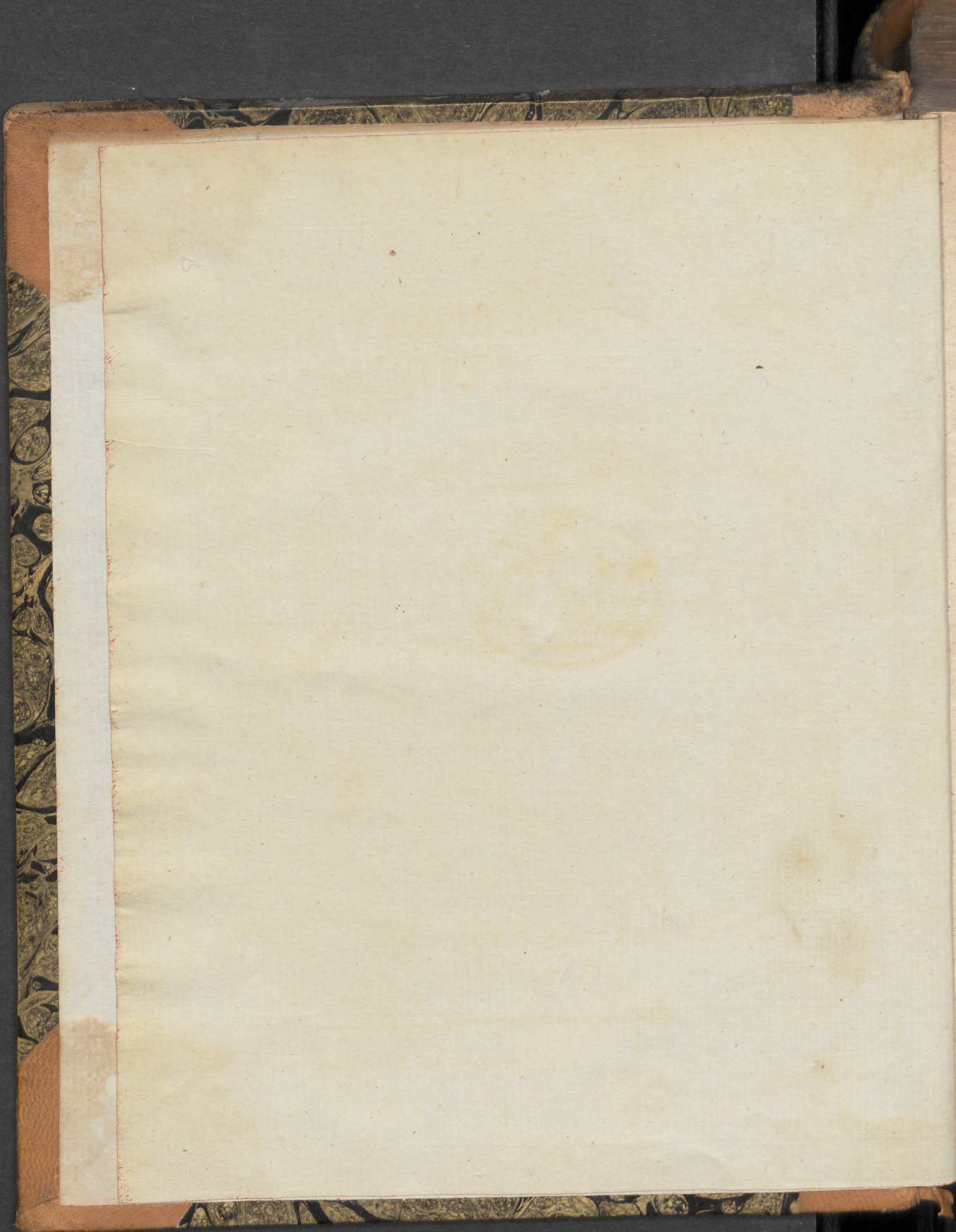
Druck Freier Zugang

H. H. — 1 (67.)

Q. D. B. V. A.

32.

FASCES RECTORIS MAGNIFICI,
quas a. d. 1. Calend. Maii in ALMA VARNIACA fuscipiebat,

21

VIRO MAGNIFICO,
EXCELLENTISSIMO, CONSULTISSIMO
MATTHIAE BENONI
HERING,

Iur. Vtr. Doct. in incluta Rostoch. Academia
Professori Cod. Ducali Publico Ordinario,

AVVNCVLO OMNI PIETATIS CVLTV PROSEQVENDO,
GRATVLATVR,

ET

DE PVRGATIONE VVLGARI IVRE CANO-
NICO REPROBATA MORIBVS CLERI-
CORVM COMPROBATA

carptim edisserit

HENRICVS AMANDVS Büstenberg,
POMERANVS.

SEDINI,

Typis IOH. FRID. SPIEGELII, Regii Regim. & Gymnasii
Typographi.

1737

VIR MAGNIFICE!

uodsi verum est, vti est, dulcem esse praeteritorum memoriam; non potest profecto fieri, quin grata recordatio & mihi in mentem reuocet laetabile illud tempus, quo TEcum, VIR MAGNIFICE! esse, & de rebus, ad Musarum contubernia pertinentibus colloqui licuit. Quid enim rerum humanarum maiori perfundere potest oblectamento hominem, qui bonae Menti studia sua consecrauit, quam istud viuendi genus, quod in interiores penetrandi scientiarum aditus occasionem praebet? quid magis adfligere, & prosternere, quam ea rerum facies, quae his carere iubet deliciis? In hunc sane squalorem, & luctum incidi ego, ex quo TVIS ereptus sum amplexibus, locorumque seiunctus a TE interuallis. Praesenti itaque mihi qua perfrui non datur voluptate, ei per litteras me indulgere pro eo, qui TIBI familiaris mos est, hoc est, benigne patiaris. Concede inquam, vt scriptione hac agam, quod praesenti olim sermone excutere consueti habuimus, scilicet de bonis litteris colloqui.

Ad

Ad Iuris Canonici doctrinam delapsus sum, & praecipue ad ea, quae de PURGATIONE, quam dicunt VVLGARI, ibi tradi solent, de qua paucis mentem meam explicem liceat, solidiorem excussionem a TE expectaturus, si qua in re caecutiam. A definitione, quod iustus tractandi ordo postulat, primordia capiam. *Lancellotti* heic, qui publica multum autoritate pollet, vestigia legenda erunt: Hic *Instit. L. IV. Tit. II. de Dupl. purgat.* purgationem dicit demonstrationem innocentiae super obiecto crimine. Confugit ad illam iudex, quum publica aliquis laborat criminis siue maculae infamia, nec adsit accusator, nec testibus, aut propria confessione de crimine obiecto reus conuictus sit. *Si quis Episcopus, si quis Presbyter vulgi rumore criminis insimulabatur, licet a nemine accusatus, licet sine probatione; purgare se tamen ex praescripto Canonum debebat, ne qua famae eius macula baereret, testatur Claud. Fleury Instit. Iur. Eccles. P. III. cap. 16. §. 7.* Limitibus tamen suis circumscribenda erit haec purgatio. Notorium enim si crimen sit, cuius insimulatur reus, nullus purgationi locus conceditur *Cap. 15. X. de Purgat. Can. Lancell. l. c.* Idem obtinet, si infamatus iam antea in peccato quodam enormi, ad quod referuntur rapinae, periuria, cetera sit deprehensus. *Cap. I. eod.* Duplicem, quam nominaui purgationem esse, Canonica scilicet, & Vulgarem, abunde constat.

CANONICA PURGATIO in eo absoluitur, quum criminis alicuius suspicione maculatus iurat, se eiusmodi crimine esse immunem. Canonica autem adpellatur, quia sacris, quos vocant, canonibus non comprobata solum est, verum & inuenta. *Pertsch in Elem. Iur. Canon. & Protestant. L. IV. Tit. XV. conf. Cap. I. X. de Purgat. Can. Lancell. l. c.* Praestabatur olim hoc iusiurandum multis seruatis solemnibus, praesertim temporibus istis, quibus superstitiosior colendi DEum ratio conualuerat. Confluebant nimirum ad tumulos martyrum, aliorumque, quos ecclesia Romana ostentabat, sanctorum hominum. Confluebant ad sanctas, quas mentiuntur, reliquias, si quae adseruabantur in locis, ac super his iurabant, se mali facinoris culpa vacare. In ipso Corpore Iuris Canon. haec superstitio inuenit praesidium. *C. II. Qu. 5. c. 6, 7* enim duo episcopi ad corpus S. Petri innocentiam suam commonstrasse laudantur. Nemo facile ignorat, quanta sanctitate olim

cultae sint, vel adhuc obseruentur a Romanensibus superstites san-
ctorum particulae, adeo, vt sine illis nullum extrui queat tem-
plum, quamuis plerumque bona fide careant, cuius rei exemplum,
ex innumeris aliis esse possunt Pauli Psahl ins Fleisch, qui adserua-
tur in Basilica Lateranensi, & Cornua Mosisquae Genuae sunt spe-
taculo. Non itaque mirum cuidam videri potest, stupidum, at-
que infusum hominum genus, vt in istis temporibus, eo creduli-
tatis prolapsum fuisse, vt miraculo quodam occultam rei causam
heic manifestatum iri crediderit. Verum est, nec diffiteri quis-
quam poterit, acta sanctorum multa loqui de rebus insolitis, quae
in eiusmodi casibus conspicuae fuerunt; an vero fidem omnia
mereantur haut iniuria vocatum in dubium est a plurimis. Illustre
inprimis est, quod *Augustinus Epist. 76* perhibet testimonium, sci-
licet, furem quemdam ad busta sanctorum raptum compulsus
fuisse, vt furtum profiteretur, quod vel iureiurando pernegare
apud animum antea constituisset. Verum enimvero an miracu-
lum statim adpellandum, si fur flagitii sui culpam indicet, praefer-
tim si agendi modus nescio quid terribilis prae se ferat, quod hor-
rore suo animum, mali simul conscium, percellit? Vide aliud quod-
dam in *Claud. Fleury Instit. Iur. Eccl. l. c.* In consuetudinem ta-
men magis abiit nostro praecipue aeuo, vt in vadimonium vocatus
sacrum palpsans euangelium iuret, se sceleris purum esse, nec alium
quemdam, se imperante, aut conscio delictum admisisse. Alia
ergo hodie est purgationis Canonicae facies ac fuit olim, quippe
in nonnullis ritibus immutata, quamuis res ipsa eadem manserit.
Praeter ea enim, quae adduxi, obseruandi etiam veniunt *Compur-
gatores*, qui quondam adhibebantur, quorumque munus ratum
habetur *Cap. 7. X. de Purg. Can.* Dicebantur vero Compurga-
tores, ii, qui de accusato partes suscipiebant, ac simul iurabant se
credere, eum criminis esse innoxium. Duo praesertim de eo, qui
Compurgatoris officia obire volebat, desiderabantur, primo qui-
dem, vt ea sit honestate, & opinione, vt vero sit simile, eum nolle
aut amore, aut odio, aut praemii spe perfidum sacramentum di-
cere; deinde, vt illius, quem purgare cupiebat, mores, & viuendi
genus pernosceret. Quod reliquum erat, sufficiebat, vt bene au-
direr, & in ecclesiae sinu foueretur. *Cap. 7. & 9. X. de Purgat. Can.*
Lancellot. Inst. L. IV. Tit. II. Satis praesidii reperiebat, si quis
eius fidei ac notae compurgatores in medium proferre poterat.
Qui

Qui vero quot requirebantur Compurgatores sistere non valebat, aut ipse sacramento innocentiam euincere non audebat, pro conuicto habebatur, iuxta tritum illud : *pro confesso habetur, qui iurare detrectat*. Barbara & truculenta est sententia quae habetur *Cap. 10. X. de Purg. Can.* scilicet : *Quodsi forsan in purgatione defecerit, eum ecclesiasticae disciplinae mucrone percellas, & ab officio & beneficio depositum ad agendam poenitentiam in arctum monasterium detrudere non omittas. conf. cap. 7. eod.* Vide tamen quae *Fleischer in der Einleit. zum Geistl. Recht Tit. de Purgat. Can. & Vulg.* monet de dictione : *deficere in Canonica purgatione*. De numero Compurgatorum canonibus nihil curatius cautum est. Hoc, liquet, in arbitrio iudicis positum fuisse, ut pro rei grauitate eum vel augeret, vel minueret. Quatuordecim nonnunquam adhibitos esse patet ex *Cap. 10. X. de Purg. Can.* Quod ad usum nostris saeculis obseruatum attinet, inter omnes constat, iusiurandum hoc purgatorium, reiectis tamen Compurgatoribus, adhuc dum adhiberi, & mirandum sane est *Camillum Borellum in Decis. Tit. 53* sibi videri deprehendere Compurgatores *Exod. XXII. v. 8, 9.* Vide *Wolffium in Instit. Iurispr. Eccles. L. II. c. 18.* Purgationi Canonicae nec ipsi Pontifices se subtraxerunt, uti emergit ex *Causs. II. Qu. 5. c. 10, 18.* id quod prodit, de infallibilitate, quam postea iactitarunt, omnino dubitatum olim fuisse. Liberi vero fuerunt initio a iureiurando Clerici Constantinopolitanae ecclesiae, successu temporis aegre etiam ad hoc praestandum admissi sunt, quia *sacerdotes ex leui causa iurare non debent, quare vice iuramenti per sanctam consecrationem interrogandi sunt*, ut se habent verba Concilii Triburiensis, quae reperiuntur *C. II. Qu. 5. c. 4.* Henricum II. Imperatorem deinde concessisse facultatem Clericis iusiurandum per alium praestandi, testatur *Schilter Inst. Iur. Can. L. I. Tit. 5.*

Haec de purgatione Canonica praemittenda fuere, plura de VVLGARI in medium adducere propositum postulat. Vulgaris nomen inde sortita est, quod a vulgo originem traxit, atque a gentibus barbaris ac feris ad Christianorum fora defluxit. *Becmann. in Diss. de Iudic. DEI Cap. I.* Clero autem, quia superstitionem, certissimum illud fulcrum romanae ecclesiae, populis incuriebat, statim arrisit, quid ? quod in ipsis ciuilibus iudiciis lo-

cum occupaverit. *Böhmer in Diss. de usu Iur. purgat. in Crim.*
 Multa vero eius genera fuisse quis nescit? Facta enim est per
Duellum, per *Ferrum caudens*, per *Aquam calidam & frigidam*,
 per *Eucharistiam*, per *Offam iudiciale* ceter. Hi modi verita-
 tem eruendi vocabantur *Ordalia* i. e. Urtheile, seu *Iudicia DEI*,
 quia nimirum ignotam rei causam iudicio DEI relinquendam
 esse existimabant. Sunt, qui natales horum iudiciorum repetunt
 ex Num. V., ubi aqua amara seu zelotypiae DEO iubente adhibe-
 batur ad explorandam innocentiam vxoris, quae adulterii a ma-
 rito postulabatur. Quae aquae an propter saporem, an propter
 effectum, qui mulieri amarus & fatalis erat, amarae dicantur non
 liquido constat. *Flacii Clauis Script. S. sub v. amarus.* In aliam
 ramen sententiam abit *Spencerus de Leg. Hebr.* adserens: conces-
 sam esse proli Israelis hanc probationem aquae amarae, ne ad va-
 nas gentilium caerimonias, in hoc argumento obuias, deuoluere-
 tur. *Gundling in Otiis P. III. c. 3.* Quis autem ignorat, magnum
 illum Spencerum in id enisum esse, ut plures sacros populi Iudaici
 ritus, quin & ipsam circumcisionem, ex anilibus paganorum deli-
 ramentis deriuaret? Quamuis itaque Spencero nemo facile ad-
 sensum praebet; hoc tamen extra omnem dubitationis aleam
 positum est, haec purgationis genera gentibus, diuinae doctrinae
 expertibus, trita fuisse ac celebrata. Sophoclem, Dionys. Ha-
 licarnasseum cet. huius rei testimoniis instructos esse docet
Ziegler in Not. ad Lancellor. & Gundling l. c. Impura haec origo
 non postrema fortasse fuit causa, quare hi purgandi modi ca-
 nonum censuram experti, ac aegre illis comprobati fuerint. Re-
 iiciuntur enim *t. t. X. de Purg. Vulg. & C II. Qu. 5. c. 7.* ita capitis
 damnantur: *Vulgarem* (purgationem), ac nulla Canonica san-
 ctione fultam legem feruentis scil. siue frigidae aquae, ignitque
 ferri contactum, aut cuiuslibet popularis inuentionis (quia fabri-
 cante haec sunt omnino ficta inuidia), nec ipsum exhibere, nec ali-
 quo modo te volumus postulare, imo apostolica auctoritate prohibe-
 mus firmissime, & c. 20. eod.: *Ferri candentis, vel aquae feruentis*
examinatione confessionem extorqueri a quolibet, sacri non censent
canones. Contradicuntur vero haec a patribus Concilii Tribur.
 qui c. 22. ita scribunt: *Si quis fidelis libertate donabilis tanto*
tali.

talique crimine publicatur, ut criminibus a populo suspicetur, per ignem, caudenti ferro caute examinetur. Gundling l.c. Eamdem huius Concilii sententiam habemus C. II. Qu. 5. c. 15, ubi feruenti aqua, vel candenti ferro se expurgare homo nobilis iubetur. Vide etiam C. XVII. Qu. 4. c. 24. Paleae tamen nomen hisce verbis praefigitur, quarum Palearum auctoritas labefactata nostris in foris habetur, licet Böhmerus illustr. contrariam partem tueatur. Quidquid tandem est. Clericorum frequentatio satis auctoritatis in purgat. Vulgarem deriuauit, quid? quod non erubuerint primam plerumque horum iudiciorum scenam sacro suo officio, magnaue ambitione aperire. Ita enim scribit Morery ipse romanae ecclesiae doctor dans le Dictionnaire sub voce: Purgation Canonique: On les (iugemens de Dieu) commençoit après de ceremonies ecclesiastiques, & de prieres particulaires, que l'on disoit à la Messe, outre les exorcismes de l'eau & du feu. La simplicité de ce tems faisoit croire, que Dieu étoit obligé de faire des miracles pour decouvrir l'innocence, & les histoires rapportent plusieurs evenemens, qui confirmoient cette creance. Sed huius purgationis nonnulla genera figillatim delibare iuuat. Primum locum occupet

I.) DVELLVM. Frequens hoc olim erat innocentiam suam commonstrandi medium. Prodibant scilicet in arenam, de re quadam ambigentes, ac praesentibus iudicibus armis decernebant, inferior qui discedebat, reus habebatur. Penes iudicem erat certum locum deligere, qui ad conflictum aptus erat. Duo heic tentoria statuebantur, quorum quisque disceptantium vnum occupabat, ac cum sacerdote, quem conscientiae suae arbitrum elegerat, colloquebatur, atque, ut saeuum spectaculum esset, fere trum cum loculo, quem niger pannus tegebat, adportabatur. His peractis atrox praelium conferebatur, quod gladio aut hasta, pedites, aut equites inire poterant. Malum! qui herbas porrigebat, seu deuictas manus dabat. Non enim solum, quod monui, criminis culpa in eo residebat, sed etiam infamiae maculam subibat, & nemo non a consuetudine eius refugiebat. Verum nec sic satis. Infandi enim flagitii si se adstrinxerat, aut alium infimulabat, ad mortis supplicia, viuus si discesserat, trahebatur. Melius, si ita loqui licet, illi, qui in arena vitam finiebat, honesto enim funere, iuxta ac si egregia morte defunctus esset, efferebatur,

tur. Victor vero, qui hoc sanguine violentas manus tinxerat, quasi re bene gesta, encomiis cumulatus absoluebatur. *Oberländer in Lex. Iurid.* Non raro quoque accidebat, ut unus militantium certamen hoc deuitaturus vadimonium defereret. In hunc quomodo inuehendum fuerit, praestat ipsa verba adponere, quae reperiuntur in alten Kayserl. Lehn-R. Man soll warten bis zu Mittag, kommt er dann nicht; so soll der Kläger aufstehen, und sich zum Kampff biethen, und soll schlagen 2. Schläge, den dritten soll er in die Erde schlagen, und wie der Wind wehet; also soll er stehen gegen den Wind, und soll sein Schwerdt in die Erde stecken, und hat jenen überwunden, daß er ihn ansprach, als ob er mit ihm gefochten hätte. Der Richter soll jenen zu Hand in die Acht thun, und soll ihn halten Rechtlos. In septemtrionis regionibus hoc imprimis duelli iudicium sedem fixerat, quippe Germani, Franci, Dani, reliqui, hoc instituto utebantur, cuius rei frequentia exempla pristinorum temporum monumenta suppeditant. Et euincit sane hoc mos iste decertandi per manus, & coestus, Faust und Kolben-Recht dictus, olim in Germania vsitatus, quem unum atque eundem fuisse cum purgatione per duellum probat *Gerhardus in Diff. de Iudicio Duell.* Nemo nisi minor anno vno & viginti, ac maior annos sexaginta natus renuere poterat hoc duellum, quibus & adnumerandi sunt sexus sequior, aegroti, nec non Clerici, qui his quoque legibus exempti erant. Quod ad Clericos speciatim attinet, omne interdictum ipsis est duellum, siue ipsi susceperint, siue ipsis suasoribus vel auctoribus fiat *t. t. X. de Clericis pugnant in Duello.* Non enim pedum cum gladio commutare decet. Quum ita se res habeat, mirationem sane facit recentes Iesuitas Canonum sacrorum ita fuisse immemores, ut patroni, & deprecatores huius duelli exstiterint. *Ziegler ad Lancellott. Wolff. l. c.* Sed nec olim idem duellum insolitum fuit Clericis, quod ex Spelmanno adduxit *Becman. in Diff. de Iud. DEI. Fleischer l. c.* Sunt qui huius duelli testimonium in sacris litteris quaerunt, & huc referendum esse putant conflictum Dauidis cum Goliatho: Hoc vero non quadrare vel inde liquet, quia non de crimine manifestando agebatur, & neuter innocentiam suam commonstrare statutum cum animo ac deliberatum habebat. *Fleischer l. c.* Atque hoc loco non praetereundi sunt *Pugiles seu gladiatores vicarii.* Si quis enim aut senectute aut alia quadam causa legitima impeditus, ipse

ipse in certamen descendere non poterat, per alios transigebat, qui eius personam & partes suscipiebant, ac ipsius loco rem dubiam decertatione terminabant. Nominatim hoc iure affecti erant clerici, & Religiosi, admodum grandes natu, ii, quorum aetas tantis rebus nondum matura erat, aut infirmitate conflictabantur, quin ipsi nobiles antiquitate generis & meritis coruscantes, nec minus isti, qui non ad mortem deliquerant, his inquam omnibus per vicarium duellum causam suam tueri licebat. E contrario patricidae, grassatores, & qui ad horum similitudinem accedebant illud subterfugere nequibant, si corporis atque aetatis vires huic labori perferendo pares erant. Infamiae tamen macula iniusta erat huius farinae gladiatoribus, quia mercede conducti, non ad suas ipsorum glorias vindicandas in palaestram prodibant, & se certo stipendio nobili genere oriundis locabant hoc fine, vt, si usus fuerit, pro ipsorum salute & innocentia propugnarent. Qua ratione proelia sua inierint, & qua nota internosci potuerint, persequitur *Morery dans le Diction. f. v. Champion. Les Champions*, inquit, *combattoient toujours à pied, & jamais à cheval. On leur coupoit auparavant les cheveux, leur laissant une maniere de couronne, ou rond sur le haut de la tête. Leur armes étoient vn baton, & vn bouclier.* Mirum profecto est, istud gladiatorum munus ita probatum esse Clericis romanensibus, vt in animum induxerint hoc titulo Comitem Andegauensem olim ornare, qua de re *Morery l. c.* ita: *Villani dit, que vers l'an 1270 on proposa de donner au Comte d'Aniou, & de Provence le Titre de Champion de la sainte Eglise c'est à dire de Defenseur & de Protecteur.* De abrogatione omnis duelli scribit *idem f. v. purgation Canon.*: *Quant au duel l'empereur Charles le Chauve fit des ordonnances fort rigoureuses contre ceux, qui se seruiroient de ce moyen pour justifier leur innocence. Et Louis XIV. en a entierement aboli l'usage pour quelque pre-texte que ce soit.* Quod reliquum est, copiose egit hac de re *Epbr. Gerbardus in Diff. de Iudic. Duell. Ienae 1711.* Ad formas vulgariter se purgandi referendum quoque

II.) FERRI CANDENTIS IUDICIUM, cui nimium quantum superiori memoria indultum fuit, quodue duplici via peragebatur. Vel enim ferrum candens per nouem pedum spatium ma-

B

nibus

nibus ferebant, vel pedibus nudis ignefactos calcabant vomeres. Clericorum negotium nec heic vacabat. Non enim solum ante diem cognitionis comperendinati (ne arte aut medicamine se contra flammam munirent) multum ipsis utebantur, & triduum ieiuniis atque precibus agebant, sed etiam praefinito die ab iisdem in templum ducebantur, sacra epula celebraturi, variisque suppliciis DEum precaturi. Conspergebantur quoque aqua, quam praedicant, piaculari seu lustrali, quin eam ipsam potabant. Quae omnia quum interuenientibus, & promouentibus clericis facta sint, indicio esse possunt, non admodum eis displicuisse superstitionem hanc iudicandi rationem. Ad haec accedit, quam tacitus praeterire non possum, formula adiurandi a Clericis adhibita, quam ex *Goldasto Tom. II. Rer. Alemann.* decerpfit *Gundling in Otiis l.c.* quaeue ita se habet: *Benedic Domine per inuocationem sanctissimi nominis tui, ad manifestandum verum iudicium tuum, hoc genus metalli, ut omni daemonum falsitate procul remota veritas iudicii tui fidelibus tuis manifesta fiat per dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui venturus est, iudicare viuos & mortuos, & saeculum per ignem.* Hisce confectis ipsam probationem ingrediebantur, aut manibus, aut pedibus ferrum candens prementes. Simul atque hoc perfectum erat, manus vel pedes obligati publico signo obsignabantur, quod post trium dierum spatium demum reuelletur. Aduetae carnis vestigia si conspiciiebantur, imputati criminis reus iudicabatur, sin minus, a culpa eximebatur. Atque huius rei frequentia ex superioribus saeculis exstant testimonia. Peruagatum est exemplum Emmae matris Eduardi regis Angliae, quae meretriciae vitae acta hoc modo se suspicione expediuit. *conf. Bayle dans le Diction. Histor. Crit.* Cuius verba quum toti huic, quod tracto, argumento lucem adfundant, non abs re fore iudico huc transferre. *La coutume*, inquit, *de cetems la vouloit, que la personne accusée passat nuds pieds sur neuf coutres de charrue rougis au feu. Il fut dit, qu' Emma feroit neuf pas sur ces coutres pour elle meme, & cinq pour l' Evêque de Winchester, dont elle avoit fort à coeur la reputation. Elle accepta la parti, & passa en prieres toute la nuit precedente aupres du tombeau de saint Suintin. Le jour venu, on fit dans la même Eglise, où*
eHe

elle passa la nuit, toutes les ceremonies requises, après quoi, en pre-
 sence d'Eduard, & de tous les grands du Royaume elle marcha sur
 les neuf coutres au milieu de deux Evêques. Elle étoit habillée
 comme une petite bourgeoise, & nue jusqu' au genou, & regardoit
 toujours vers le ciel. Le feu lui fit si peu de mal, que l' on marchoit
 déjà hors de l' Eglise, lorsqu' elle demanda, quand seroit ce, qu' elle
 arriveroit au lieu, où étoient les coutres. Ajant su, que tout étoit
 fait, elle remercia Dieu d' avoir fait connoître si clairement son
 innocence. Decantata non minus sunt, quae de *Cunigunda* prin-
 cipe Conjuge Henrici II. Imperatoris commemorantur. Violati
 enim tori quam suspicionem incurreret, ferro candenti innocen-
 tiaie eius periculum faciebant, quibus armis adhuc dum in pila la-
 pidea incisa exhibetur Merseburgi in aede cathedrali. Lectu
 digna sunt quae *Gundling in Oriis l. c.* eare perstringit. De tem-
 pore, quo haec consuetudo abrogata sit, probe sentit *Casp. Ziegler*,
 factam illam esse ab Innocentio III. Papa in Concilio Lateran. IV,
 quam sententiam suffulcit *Gundling loco allato* subiiciens ex *Con-*
stitutionibus Neapolit. Friderici II, qui in eadem tempora incidit,
 quae sequuntur verba: *Eorum sensum non tam corrigendum du-*
ximus, quam ridendum, qui naturalem candentis ferri calorem te-
pescere, imo, quod est stultius, frigesceere nulla iusta causa superue-
niente confidunt. Adiungo his *Morery in Diction. f. v. Purgation*
Canonique: L' epreuve du fer chaud, inquietem, & de l' eau bouil-
lante fut defendue par l' Empereur Frederic II vers l' an 1240.
 Haec interdictio tamen non impediuit, quo minus idem iudicium
 frequentarent ipsi Clerici. Cuius de rei veritate satis est vnam rem
 exempli gratia proferre, quae forte parum differt a purgatione per
ferrum candens. Quum Saec. XV de integritate, & vitae sanctimo-
 nia Hieron. Sauanarolae duo Monachi alter ex Franciscanorum,
 alter ex Dominicanorum ordine inter se altercarentur, conuenie-
 bant secum rem miraculo decernere. Vterque ergo se offerebat,
 quod ea re factus testus, ab omni detrimento conseruatus per
 ignem transiturus esset, id quod etiam perfecissent, nisi ad aures
 Franciscanorum perlatum esset, rusticum, & trepidantem Domi-
 nicanum, hostiam, quam vocant, consecratam, ad sustinendam
 flam-

flammae vim sibi asciuisse. *Weisman in Histor. Eccles.* Sed nunc
 aliud momentum exsurgit. Lactus enim, & exoptatus saepissime,
 quod historiae docent, huius iudicii euentus fuit. Multos ignis non
 laesit, multi candens ferrum spartana, quod aiunt, nobilitate teti-
 gerunt, nullum inde percipientes dolorem. Quae subest causa?
 Multorum hoc vexauit ingenia, variique variis modis Gordios
 istos nodos rumpere moliti sunt. *Coruinus*, *Daemonem miracula*
imitatum esse, credit, *oculosque perstrinxisse, ut innocenti illuderet,*
vel impium meritis poenis liberaret, ut sunt verba eius in Iure Can.
Tit. de Purg. Vulg. Longum de his est dicere, sed nolo ea in re mul-
 tus videri. Non possum tamen *Baylii* sententiam heic praeterire, qui
 in *Diction. Hist. & Crit.* eis, quae de *Emma* est prosequutus, haec su-
 peraddit: *Les histoires sont remplies d'evenement tout pareil à ce-*
lui-ci. On voit que l'épreuve du fer chaud étoit souvent pratiquée
en divers lieux d'Europe, & que les personnes, qui sy soumettoient,
sen tiroient à leur bonheur. Pourquoi ne continue-t-on plus à sen
servir depuis long tems? Est ce qu'on a reconnu, qu'elle étoit sujette
à l'illusion & que l'artifice humain la pouvoit faire réussir en faveur
du crime? si cela est, il ne faudroit pas tenir justifiez ceux & celles,
qui ont marché sur les touts sans sentir aucune douleur. Est ce qu'il
ne faut point tenter Dieu, mais pourquoi le tentoit-on donc en ce
tems là? pourquoi ne condamne-t-on ceux, qui autorisoient cet usa-
ge? pourquoi croira-t-on, que Dieu faisoit voir par un miracle,
une innocence, qui ne meritoit pas cette grace, puisqu'elle recouroit
à une crime, c'est celui de tenter Dieu. Il est fort difficile de résoudre
ces difficultez sans l'intervention d'une cause occasionelle; mais
avec cette hypothese on les résoudroit aisement. On n'auroit qu'à
supposer une Intelligence, qui auroit pris soin des innocens, & qui par
ses desirs auroit déterminé le premier moteur à ne point suivre dans
cette rencontre la loi generale de la communication des mouvemens.
On pourra ensuite supposer, non pas, comme les Païens, que ces sortes
d'Intelligences meurent; mais qu'elles passent à d'autres emplois, &
qu'alors elles ne continuent plus de presider à ces épreuves. Voilà,
comment il se pourra faire, que certains miracles fussent en vogue
 en

en un tems, & cessassent en un autre. Il n'en faudroit rien conclure contre l'immutabilité de loix generales. On se tromperoit peutêtre, si l'on croyoit, qu'entre les esprits créez il n'y a que l'ame de l'homme, qui soit sujette au changement. Sed an rem acu tetigerit vir alias scitus ac grauissimus haut iniuria in dubium venit. Proxime accedit in his verbis ad systema illud quod vocant caussarum Occasionalium, quod vero, quum in eo multiplicentur miracula, libertas animae infringatur, DEusque malorum autor constituatur, explosum iam pridem est, vt alios taceam a *Leibnitzio* & *Wolffio*, at quantis viris! Melius rem suam agit *Gundling l. c.* qui fraudibus & fallaciis omnia tribuit in medium proferens dolos histrionum & praestigiatorum vel nostrae aetatis, quos miris artibus in ignefactis saltare ferris, quem fugit? Ista vero tempestate abditum erat hoc mysterium in claustris monachorum, qui tantum non soli id cognitum habebant. Sed satis de hoc. Ferrum candens excipit

III.) AQVAE CALIDAE, & FRIGIDAE iudicium, & quod ad

AQVAM FRIGIDAM quidem attinet, per eam inprimis sanguinum innocentia explorata est inde a multis retro saeculis ad nostra vsque tempora. Quod enim nonnulli memoriae prodiderunt, istud iudicium adhuc frequentatur in Hungaria ceterisque terrae regionibus. Ita vero ingrediuntur. Quae in quaestionem data est saga decussatim manibus pedibusque ligatis in flumen proicitur, aequae si innatat, mali facinoris rea, sin vero submergitur insons habetur. Miraculo itidem expediri heic res debet. Secundum naturae enim leges, quod ex scholis physicis & experientia constat, quicuius homo fluuio immissus non statim fundum petit, sed in aqua fluitat. Adiurabatur vero olim clericorum ministerio prius aqua illa, in quam coniiciendus erat, cui multa irrogabatur, hac formula: *Adiuuro te aqua per Spiritum S. qui super Dominum in te baptizatum descendit, qui te inuisibili sanctificatione sacramentum ad animarum purgationem inenarrabile constituit sacramentum, per quam olim & populus Israëliticus siccis pedibus transiit, & ex aqua ferrum, quod casu ceciderat Eliseus diuina virtute contra naturam natans in suo manubrio redire fecit, vt nullo modo*

suscipias hunc hominem, si in aliquo culpabilis est, ex hoc, quod illi obicitur scilicet aut opere aut consensu, seu conscientia, vel quolibet ingenio, sed per virtutem Domini nostri Iesu Christi reiice ex te, & fac natare super te, quatenus cognoscant fideles Christi, nullum praestigium diuinae virtuti posse resistere. Is vero qui in suspicionem adductus erat, ita compellabatur: Quodsi diabolo suadente celare disposueris, & culpabilis exinde es, evanescat cor tuum increp-
 satum, & iuduratum, & non suscipiat te aqua incredulum & sedu-
 ctum, ut dicat populus: quia DEUS noster iudex est cuius potestas in saecula saeculorum. Prohibetur iniquum hoc iudicium C. II. Qu. 5. c. 7. cuius iam antea mentionem inieci, & c. 8. X. de Purg. Can., eiusque in locum surrogatur purgatio canonica, ex qua ipsa interdictione, si eam perlegeris, simul apparet vel clericos hanc purgationem subire veritos non esse. Et fuerunt sane alii, qui has nugas defenderunt, contra quos nonnemo illud Scaligeri optime adfert: Nihil tam absurde dici potest, quod non inueniat suum defensor-
 rem, ut & deformes buccae suos basiatores: Oberländer l. c. Omnem vero fidem excedit, quod Matth. Berlichius Concluf. practicable. P. IV. Concl. 4 ex Goedelm. adfert, probationem scilicet sagarum per aquam frigidam ab omnibus Facultatibus iu-
 ridicis in Academiis Germaniae comprobata olim esse Nec ob-
 stat, iam multo ante hoc iudicium prohibitum fuisse ab Imperato-
 ribus Germaniae, qua de re Morery l. c. perhibet: L'Empereur le
 Debonnaire defendit l'épreuve de l'eau froide en 840, & ces defen-
 ses furent renouvelées par Lothaire son successeur.

AQVAE CALIDAE iudicium non minori quondam aucto-
 ritate effulsit apud Hispanos, Germanos, Longobardos cet. Iudex
 nimirum, eius, cui crimen aliquod inferebatur, brachium ad cer-
 tam mensuram immittebat in aquam feruidam, ut lapidem, qui mo-
 do profundius, modo sublimius fixus erat, promeret. Hoc facto,
 sigillo munebatur, quod trium dierum interuallo praesentibus vi-
 ris integris diloricabatur. Illaesa manus innocentiam, adusta cri-
 men prodebat. Nonnumquam etiam eiusmodi aquam potum da-
 bant. Prius vero quam haec omnia fiebant, is qui crimine com-
 pella-

pellabatur, a sacerdote in sacram aedem comitatus, mysteria, quam Missam adpellant, faciebat. Adiurabatur praeterea, admonebatur, ne sacro viatico in damnum abuteretur. Ipsam aquam huic actui destinatam oratione dominica, & crucis signo quasi initiabat ordinis sacri homo. Studiose plura exposuerunt *Schmid. in Diff. de probat. rerum dubiarum per aquam facta Lips. 1685. & Heinsius in Diff. de probat. aquae & ign. Venio*

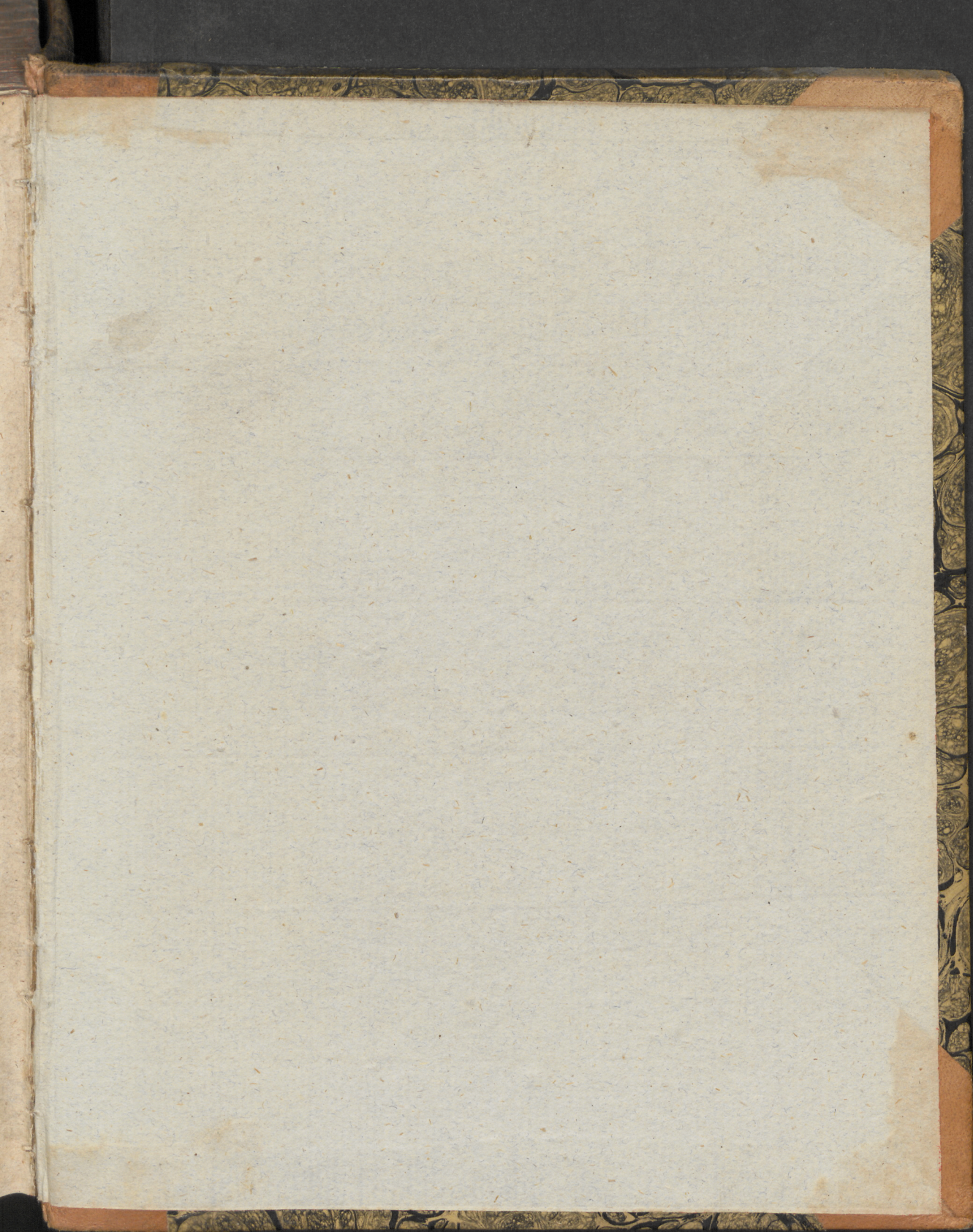
IV.) Ad EVCHARISTIAM, vbi nimirum de homicidio, adulterio, furtis, ceteris sceleribus suspectus ad sacram *σύναν* accedebat, sacramque coenam sumendo innocentiam suam testabatur. Non enim eo audaciae hominem quemdam adduci posse opinabantur, vt temere, in aeternae suae salutis iacturam, corpore, & sanguine Christi frueretur, si mali facinoris imputati conscius esset. Nonnumquam diris execrationibus sibi ipse mortem & exitium exoptabat, si fidem fallendo sacris abuteretur epulis. Qui purificationem Canonica eam adpellant, quae sacris Canonibus approbata est, hunc se purgandi modum ad eandem referunt, quos sequitur *Fleischer l. c.* Nec sane iniuria. Praescribitur enim, & quoad eius quidem diuinare possum, solis clericis, eorumque popularibus *C. II. Qu. 5. c. 23*, disertis his verbis: *Expleta Missa omnes communicent in haec verba: Corpus domini sit mihi ad probationem hodie* vid. *c. 26 eod.*: Sunt tamen alii, qui purificationi vulgari adnumerant eg. *Pertsch in Elem. Iur. Can. L. IV. Tit. de Purg. Can. & Vulg.* Prodit vero & illud immanem illam barbariem, qua laborarunt iam Saec. IX. Concilii Wormatiensis, qui hanc legem tulerunt, Patres. Hoc enim contra institutum optimi seruatoris, quo mortis suae, & amoris testimonium nobis relinquere voluit, prorsus aduersari, haut facile quemquam fugit. Eoque magis deplorandum sane est, hoc spectrum opinionis, tamquam foedissimas caeci papatus reliquias adhuc hodie nostrae plebi inhaerere, id quod frequenter sermonibus suis, quos impuro gutture eructant, produunt. Enodatus plura, quae huc pertinent, explicat *Schmid. in Diff. de modo prob. innocent. per euchar.* Agmen claudat

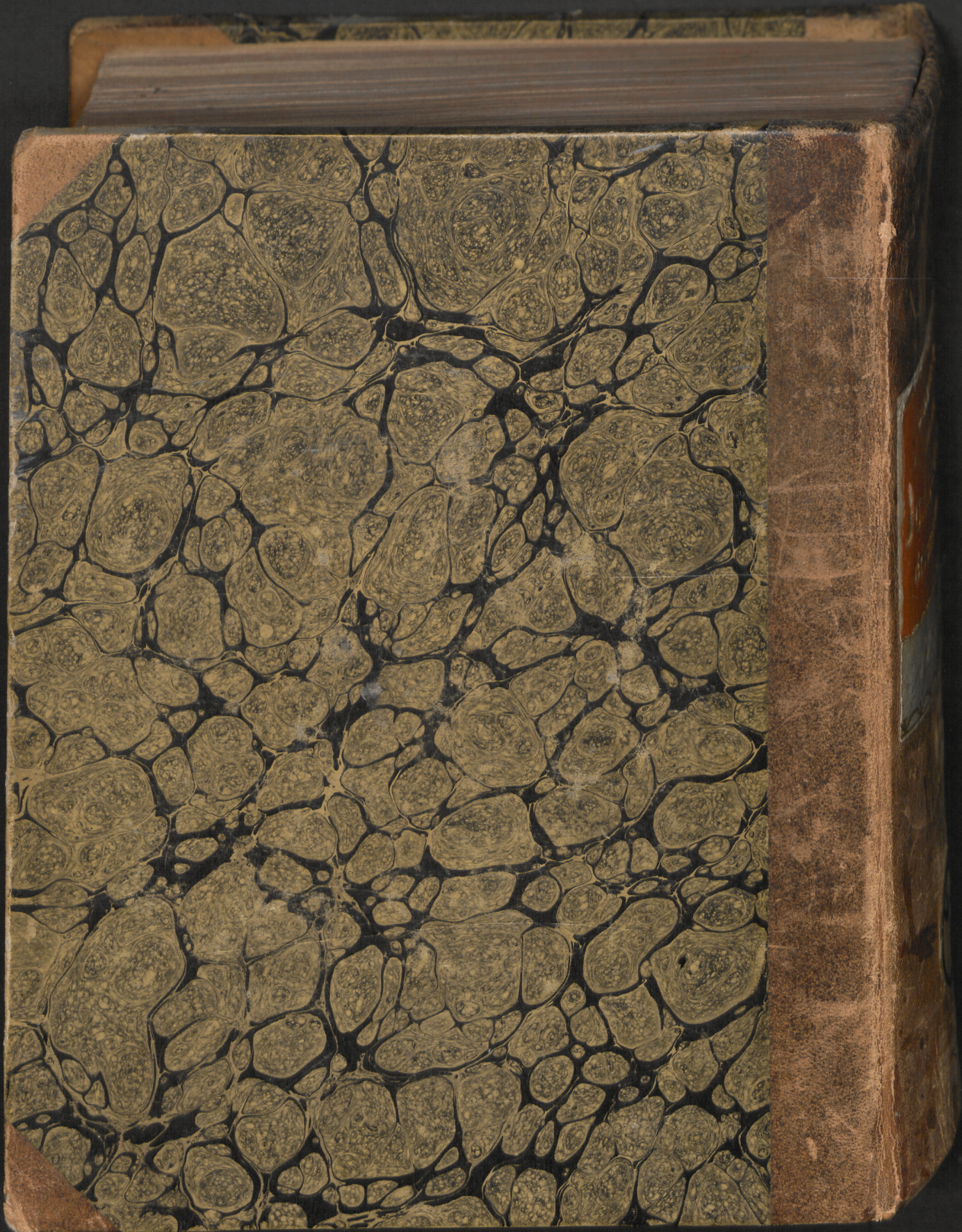
V.) OFFA

V.) OFFA IVDICIALIS, quum nimirum, qui in quaestionem postulatus erat, caseum, atque panem comedere iubebatur, trucibus additis imprecationibus, ut ipsi, scelere si adstrictus esset, guttur clauderetur, summique numinis interueniente opera euomere cogeretur, quae hauserit. Hac ratione an multa manifestata fuerint flagitia dubito, facileque credo sceleratissimum quemque hac se via suspicione relaxare, exoptasse. Quis enim eo credulitatis descenderet, ut sibi persuaderet, DEum sapientissimum superstitioni hominum ita morem gesturum, ut ad ipsorum nutum & vota miracula edat. Nec tamen illud negauerim, veritatem atque dolum eorum, qui hunc actum moderabantur, saepe infestis artibus reo fatalem fuisse. Non enim artis esse, ita conficere panem, aut quemuis cibum, ut guttur adstringat, lippis tonforibusque hodie notum est.

Pedem heic figo, silentio praetermissurus reliquos vulgariter se purgandi modos, qui peracti sunt e. g. per crucem, sortem, sanguinem ex percussi corpore prorumpentem, cet. Accingo me ad ea, quae ad hanc pertractationem occasionem praebuere, scilicet, ut TIBI, VIR MAGNIFICE! illius diei celebritate gratuler, qui fascibus TE exornat Academicis. Ignosce garrulitati meae, quae TVOS interstrepuit labores. Ignosce erroribus, qui incio, & incauto subreperunt. Quis enim est tam lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat? nusquam incurrat? Fausta vero ac exoptata TIBI sint haec tempora, quae TE Rectorem constituunt in sapientiae ac bonae Mentis templo Magnificum. Laetior ubique ac melior ciuitatis Vestrae surgat facies. Adaugeatur TE moderante numerus eorum, qui a dissitissimis terrarum oris confluant optimis artibus inuigilaturi. Suffulciat TE numen illud benignum viribus tantae moli perferendae sufficientibus. Addat studiis TVIS perpetuitatem, prouehantur ad optatos exitus, quaecunque moliris. Ita denique DEUS TIBI hunc honorem fortunet, ita TIBI omnia prospere procedant, ut ego pro salute TVA concitatissima vota nuncupo, ut & ego me TIBI commendatum volo effulissime. Sedini
a. d. XI. Cal. Mai. cio 1000 xxxvii.

✱ (o) ✱

V.) OFFA IVDICIALIS, quum nimirum, qui in quae-
 stionem postularus erat, caseum, atque panem comedere iubeba-
 tur, trucibus additis imprecationibus, vt ipsi, scelere si adstrictus
 esset, guttur clauderetur, summique numinis interueniente opera
 nomere cogeretur, quae hauserit. Hac ratione an multa ma-
 ifestata fuerint flagitia dubito, facileque credo sceleratissimum
 que hac se via suspicione relaxare, exoptasse. Quis enim eo
 tratis descenderet, vt sibi persuaderet, DEum sapientissimum
 ni hominum ita morem gesturum, vt ad ipsorum nu-
 miracula edat. Nec tamen illud negauerim, versu-
 lolum eorum, qui hunc actum moderabantur, saepe
 reo fatalem fuisse. Non enim artis esse, ita confi-
 quemuis cibum, vt guttur adstringat, lippis ton-
 otum est.

Pe silentio praetermissurus reliquos vulgariter
 se purgan. eracti sunt e. g. per crucem, sortem, san-
 guinem ex prorumpentem, cet. Accingo me ad
 ea, quae ad h. nem occasionem praebuere, scilicet,
 vt TIBI, VIR illius diei celebritate gratuler,
 qui fascibus TE icis. Ignosce garrulitati meae,
 quae TVOS interf. Ignosce erroribus, qui incio,
 & incauto subreperu. est tam lynceus, qui in tantis
 tenebris nihil offendat. urrat? Fausta vero ac ex-
 optata TIBI sint haec tem. Rectorem constituunt in
 sapientiae ac bonae Ment. ificum. Lactior vbi-
 que ac melior ciuitatis Vesh. Adaugeatur TE
 moderante numerus eorum, is terrarum oris
 confluant optimis artibus inuig. at TE numen
 illud benignum viribus tantae mo. sufficientibus.
 Addat studiis TVIS perpetuitatem. ad optatos
 exitus, quaecunque moliris. Ita deniq. hunc ho-
 norem fortunet, ita TIBI omnia prosper. ego pro
 salute TVA concitatissima vota nuncupo,
 commendatum volo effusissime.

a. d. XI. Cal. Mai. cio idcc xxxv

✱ (o) ✱